

HISTORIALLINEN AIKAKAUSKIRJA

115. vuosikerta

Julkaisijat Suomen Historiallinen Seura ja Historian Ystävien Liitto

Päätoimittaja: Anu Lahtinen

Toimitussihteeri: Heidi Kurvinen

Toimittajat: Johanna Ilmakunnas, Ville Kivimäki, Simo Mikkonen, Johanna Rainio-Niemi

Hallitus: Janne Virkkunen (pj), Marja Jalava, Risto Jussila, Petri Karonen,

Sari Katajala-Peltomaa, Kaarina Palojärvi

Ulkoasu: Miia Huttu

Historiallinen Aikakauskirja noudattaa tieteellistä vertaisarviointikäytäntöä.

www.historiallinenaikakauskirja.fi ■ ISSN 0018-2362

SISÄLLYS

Suuntaviivoja

Anu Lahtinen, Suuret linjat 129

Teemajohdanto

Antti Harmainen ja Maarit Leskelä-Kärki, Moderni länsimainen esoteria historiallisena ilmiönä ja tutkimuksen kohteena 131

Artikkelit

✎ *Päivi Mehtonen*, Syrjitty naisviisaus ja toisinajatteleva käsityöläinen – Böhmeläinen Sofia-kirjallisuus 1780–1830 138

✎ *Ringa Takanen*, Vapahtaja ihmisen osassa – Ikono-
grafian muutos ja esoteeriset vaikutteet suomalaisissa
Getsemane-aiheisissa altaritauuluissa 1870–1910 151

✎ *Marjo Kaartinen*, Vera Hjeltin teosofinen maailmantyö 170

✎ *Mikko Kempainen*, ”Korkein olkoon kanssamme!”
– Kirjailija Hilda Tihlä ja teosofia suomalaisessa
työväenlehdissä vuosina 1910–1918 184

✎ *Juuso Järvenpää*, Vainotun totuuden esitaistelija
– Jaakko Jalmarin Jalo-Kiven spiritualistisen identiteetin
rakentuminen 1900-luvun alun Suomessa 198

✎ *Julia von Boguslawski*, Henkisen elämän kaipuu
– Antroposofinen henkityiede Suomessa 1922–1935 211

✎ *Tutta Palin*, Henkinen sukulaisuus taiteilija Ester
Heleniuksen tuotannossa ja sosiaalisissa suhteissa 225

Historian Ystävä

Kari Salmi, Historian Ystävien Liiton kuulumisia 240

Kolumni

Markku Kekäläinen, Nietzsche ja identiteettien moneus 241

Julkaisemisesta

Heidi Kurvinen, Näkökulmia avoimeen tieteeseen 243

Syväloutaus

Antti Harmainen, Odotettu hakuteos länsimaisen
esoterian historiasta Skandinaviassa 246

Arvioita

Sari Katajala-Peltomaa et al. (toim.), Suomalaisten
pyhiinvaellukset keskiajalla – Kun maailma aukeni
(*Olli-Pekka Kasurinen*) 248

Pierre Louis Moreau de Maupertuis, Fyysinen Venus
(*Anssi Halmesvirta*) 249

Ville Vauhkonen, Kohti kirjan oppia – Vanhan Suomen
talonpoikien kirjallistuminen Ruotsin kuningaskunnan
ja Venäjän keisarikunnan luterilaisuuden risteyssä
1721–1811 (*Jyrki Paaskoski*) 251

Jouko Sihvo ja Jyrki Paaskoski (toim.), Inkerin kirkon
neljä vuosisataa – Kansa, kulttuuri, identiteetti (*Teuvo
Laitila*) 252

Pertti Grönholm ja Heli Paalumäki (toim.), Kaipaava
moderni. Nostalgian ja utopian kohtaamia Euroopassa
1600-luvulta 2000-luvulle (*Ville Vuolanto*) 255

Markku Kuisma, Venäjä ja Suomen talous 1700–2015
(*Risto Alapuro*) 257

Janne Haikari ja Sofia Kotilainen, Opettajuuden mallia –
Jyväskylän normaalkoulu 1864–2015 (*Markku
Kuorilehto*) 259

Aura Korppi-Tommola, Miina Sillanpää – Edelläkävijä
(*Mikko Kempainen*) 261

Erkki Teräväinen, Maaseudun Tulevaisuus 100 vuotta
– Suomen äänen kannattaja 1916–2016 (*Erkki Vasara*) 262

Sandra Hagman, Seitsemän kummaa veljestä – Kertomuk-
sia suomalaisen homoseksuaalisuuden historiasta (*Pasi
Saarimäki*) 265

Olli Seuri, Historian journalistinen esittäminen – 1960-
luku Helsingin Sanomissa vuosina 2008 ja 2013 (*Jukka
Kortti*) 267

Kimmo Elo (toim.), Digitaalinen humanismi ja
historiatieteet (*Asko Nivala*) 269

Tiedemaailma

Samu Niskanen, Mittava ERC-rahoitus keskiaikaisen
julkaisemisen tutkimiseen 271

Kansi: Esoteeristen liikkeiden piirissä pohdittiin myös tieteen ja tiedon rajoja. Tämä näkyi ranskalaisen kemistin ja esoteriasta kiinnostuneen tietokirjailija Louis Figuierin teoksen *Les Mystères de la Science* (1880) kansikuvasa.